

VALTIONEUVOSTON ASETUS KUNTIEN KIELELLISESTÄ ASEMASTA VUOSINA 2023-2032

1 Kuntien kielellinen jaotus

Kuntien kielellisestä jaotuksesta säädetään kielilain (423/2003) 5 §:ssä. Säännöksen mukaan kunta on joko yksikielinen tai kaksikielinen. Valtioneuvoston asetuksella säädetään joka kymmenes vuosi virallisen tilaston perusteella, mitkä kunnat ovat kaksikielisiä ja mikä on näiden kuntien enemmistön kieli sekä mitkä kunnat ovat suomen- tai ruotsinkielisiä yksikielisiä kuntia. Kuntien kielellisestä asemasta on tällä hetkellä voimassa valtioneuvoston asetus vuosille 2013-2022 (53/2012).

Kielilain 5 § 2 momentin perusteella kunta on säädettävä kaksikieliseksi, jos kunnassa on sekä suomen- että ruotsinkielisiä asukkaita ja vähemmistö on vähintään kahdeksan prosenttia asukkaista tai vähintään 3 000 asukasta. Kaksikielinen kunta on säädettävä yksikieliseksi, jos vähemmistö on alle 3 000 asukasta ja sen osuus on laskenut alle kuuden prosentin.

Kunta voidaan kielilain 5 § 3 momentin mukaan säätää kaksikieliseksi, vaikka se tilastojen perusteella muuten olisi yksikielinen. Tällöin kunnan valtuusto päättää asiasta, ja toimittaa päätöksensä valtioneuvostolle. Voimassa olevan asetuksen mukaan tällaisia kuntia ovat Lohja, Korsnäs, Luoto ja Närpiö.

Kielilakia ei sovelleta Ahvenanmaan maakuntaan. Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 36 § 1 mom. mukaan maakunta on ruotsinkielinen ja sen kunnallishallinnon virkakieli on ruotsi. Asetuksessa ei täten säädetä Ahvenanmaan kuntien kielellisestä jaotuksesta.

2 Kuntien kielisuhde

Kuntien kielellinen asema vuosille 2023 – 2032 perustuu väkilukutilanteeseen 31.12.2021. Kuntien suomenkielisten ja ruotsinkielisten määrissä ei ole tapahtunut sellaista muutosta, että sillä olisi vaikutusta kuntien tämänhetkiseen kielelliseen jaotukseen.

Tilastot suomenkielisten, ruotsinkielisten ja muunkielisten määristä ovat muistion liitteessä.

3 Esitykset kuntien säätämisestä kaksikieliseksi

Korsnäsin kunta, Lohjan kaupunki, Luodon kunta ja Närpiön kaupunki ovat toimittaneet valtuustojensa päätökset pyytää valtioneuvostoa säätämään kunnat kaksikieliseksi vaikka ne tilastojen perusteella olisivat yksikieliset.

Korsnäsin kunnan 2050 asukkaasta 75 ovat suomenkielisiä. Suomenkielisten osuus on täten 3,6 %. Korsnäsin kunnanvaltuusto on 8.12.2021 päättänyt pyytää valtioneuvostoa säätämään kunta kaksikieliseksi vuosille 2023-2032.

Lohjan kaupungin 45988 asukkaasta ruotsinkielisiä on 1623. Ruotsinkielisten osuus väestöstä on täten 3,5 %. Lohjan kaupunginvaltuusto on 23.3.2022 päättänyt pyytää valtioneuvostoa säätämään kunta kaksikieliseksi vuosille 2023-2032.

Luodon kunnan 5622 asukkaasta 305 ovat suomenkielisiä. Suomenkielisten osuus on täten 5,4 %. Luodon kunnanvaltuusto on 2.5.2022 päättänyt pyytää valtioneuvostoa säätämään kunta kaksikieliseksi vuosille 2023-2032.

Närpiön kaupungin 9562 asukkaasta 506 ovat suomenkielisiä. Suomenkielisten osuus on täten 5,3 %. Närpiön kaupunginvaltuusto on 15.11.2021 päättänyt pyytää valtioneuvostoa säätämään kunta kaksikieliseksi vuosille 2023-2032.

4 Esitys valtioneuvoston asetukseksi

Asetuksessa säädettäisiin kuntien kielellisestä asemasta maakunnittain. Valtioneuvosto on päättänyt maakuntajakolain (1159/1997) 1 §:n 2 momentin nojalla maakuntien nimistä ja alueista (29.8.2019/978).

Asetuksessa säädettäisiin niistä kaksikielisistä kunnista joissa enemmistökieli on suomi, ja niistä kaksikielisistä kunnista joissa enemmistökieli on ruotsi. Muut kunnat olisivat suomenkielisiä.

Asetuksen 1 §:ssä säädettäisiin Uudenmaan kuntien kielellisestä asemasta, 2 §:ssä Varsinais-Suomen kuntien kielellisestä asemasta, 3 §:ssä Kymenlaakson kuntien kielellisestä asemasta, 4 §:ssä Pohjanmaan kuntien kielellisestä asemasta ja 5 §:ssä Keski-Pohjanmaan kuntien kielellisestä asemasta. Asetuksen 6 §:ssä säädettäisiin muiden maakuntien kuntien kielellisestä asemasta.

5 Esityksen valmistelu

Asetusluonnos on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä. Valtionvarainministeriö on vastannut taloudellisten vaikutusten arvioinnista.

Asetusluonnoksesta järjestettiin lausuntokierros 3.11 -14.12.2022. Asetusluonnoksesta annettiin viisi lausuntoa joissa todettiin, että ei ole lausuttavaa.

6 Vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 9 §:n 1 momentin mukaan kaksikieliselle kunnalle kaksikielisyyden perusteella määräytyvät kunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty kaksikielisyyden perushinta kunnan asukasmäärällä ja kertomalla tulo luvulla 0,07. Edellä mainittuun kustannukseen lisätään euromäärä, joka saadaan kertomalla kaksikielisyyden perushinta kunnan ruotsinkielisten asukasmäärällä ja kertomalla tulo luvulla 0,93. Lain 9 §:n 2 momentin mukaan kaksikielisen kunnan ruotsinkielisten määrää määritettäessä käytetään Tilastokeskuksen väestörakennetilaston tietoja kunnan ruotsinkielisten asukasmäärästä varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta.

Vuonna 2023 kaksikielisyyden perusteella määräytyvän valtionosuuden laskennalliset kustannukset ovat noin 103 miljoonaa euroa. Kaksikielisyyys muodostaa näin ollen noin 1 prosentin kaikista laskennallisista kustannuksista (noin 9,6 mrd. euroa). Laskennallisista kustannuksista valtio rahoittaa valtionosuutena valtionosuusprosentin mukaisen osuuden, joka vuonna 2023 tuottaa noin 2,1 mrd. euroa valtionosuutta. Kaksikielisyyden laskennallinen osuus valtionosuudesta on täten noin 23 milj. euroa. Valtionosuusprosentista säädetään kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 21 §:ssä.

Laissa hyvinvointialuiden rahoituksesta (617/2021) säädetään siitä, miten kaksikielisissä hyvinvointialueissa kaksikielisten asukkaiden määrä vaikuttaa ao. hyvinvointialueen rahoitukseen. Lain 2 §:n 1 momentin 6 kohdassa määritellään kaksikielinen hyvinvointialue. Tämän mukaan kaksikielisellä hyvinvointialueella tarkoitetaan sellaista hyvinvointialuetta, jonka alueeseen kuuluu erikielisiä kuntia tai vähintään yksi kaksikielinen kunta.

Lisäksi lain 18 §:ssä säädetään seuraavasti: Kaksikielisyyden perusteella määräytyvät hyvinvointialueen laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla kaksikielisen hyvinvointialueen ruotsinkielisten asukkaiden määrä kaksikielisyyden perushinnalla. Ruotsinkielisten asukkaiden määrä määräytyy Tilastokeskuksen väestörakennetilaston varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopun tietojen mukaan.

Kaksikielisiä hyvinvointialueita on kahdeksan ja niissä asuu yhteensä noin 250 000 kaksikielistä asukasta. Kaksikielisyyden vaikutus hyvinvointialueiden rahoitukseen sosiaali- ja terveystalouden rahoituksen osalta 0,5 % määräytymistekijällä. Tätä määräytymistekijää vastaa noin 109 miljoonan euron rahoitusosuus vuoden 2023 tasossa. Vastaavasti perushinnaksi tulee noin 430 euroa kaksikielistä asukasta kohden.

Asetuksella ei muutettaisi kaksikielisten kuntien määrää tai niitä kuntia jotka ovat kaksikielisiä. Asetuksella ei tästä syystä itsessään ole vaikutuksia valtionosuuksien määräytymisen perusteisiin.

Vaikutukset viranomaisiin

Asetuksella ei muutettaisi kaksikielisten kuntien määrää tai niitä kuntia jotka ovat kaksikielisiä. Tästä syystä asetuksella ei ole vaikutuksia kuntien kielellisiin velvollisuuksiin tai ihmisten kielellisiin oikeuksiin verrattuna nykytilanteeseen.

7 Voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulemaan voimaan 1.1.2023.

8 Toimivalta

Kielilain 5 §.